

Justiitsminister Raivo Aeg
Vastupanuvõitluse päeva tähistamisel
Patarei vanglas 23. septembril 2019

Kallid kaasmaalased! Head sõbrad!

Nõukogude ajal kirjeldati ajalooõpikutes seda, kuidas Punaarmee vabastas 22. septembril 1944 Tallinna ja leitnant Lumiste heiskas Pika Hermannini torni punalipu. Kuid mitte üheski Nõukogude ajalooramatus ei kirjutatud sõnagi sellest, milline lipp lehvis seal enne punalippu.

Loomulikult polnud see natside haakristilipp. Hitleri lipu oli lasknud maha võtta juba 18. septembril 1944 moodustatud Otto Tiefi valitsus – seaduslik Eesti Vabariigi valitsus. Ja Pika Hermannini tornis lehvib sinimustvalge lipp, vaba Eesti sümbol.

Kuid sellest ei tohtinud okupatsiooni ajal sõnagi rääkida. See tuli maha vaikida, muidu oleks üks suur vale kokku varisenud.

Punalipu heiskamine sinimustvalge asemele tähendas seda, et Punaarmee ei vabastanud Tallinna, vaid vallutas ja okupeeris Eesti.

See oligi Otto Tiefi valitsuse sõnum vabale maailmale. Eestit ei vabastatud. Eesti okupeeriti. See lihtne, aga okupantidele talumatu tõde on olnud ka kõigi teiste meie vabadusvõitlejate sõnum läbi pikkade okupatsiooniaastate.

Täna 75 aastat tagasi, 23. septembril 1944 seisis siin, Patarei vangla väravate ees juba punavormis valvurid ja peagi hakati siia vangistusse tooma neid, keda Stalini propaganda kohaselt oli Punaarmee just äsja vabastanud.

Siit, Patarei vanglast on enne Siberisse või surma minekut läbi käinud peaaegu kõik meie vabadusvõitlejad. Sajad vangistatud metsavennad, kes võitlesid, relv käes, okupantide vastu veel hulk aastaid pärast Teise maailmasõja lõppu. Kümned dissidendid, kelle relvaks oli julgus kuulutada tõde ka siis, kui selle eest tuli maksta vabaduse või eluga.

Kõik need vaprad naised ja mehed läksid demokraatia ja vabaduse nimel püstipäi vastu oma ettemääratud saatusele.

Nende võitlus oli sageli lootusetu, kuid mitte kunagi mõttetu. Oma rahva vabaduse eest seismine ei ole kunagi mõttetu. Isegi siis, kui see tundub lootusetu.

40 aastat tagasi, 1979. aasta 23. augustil saatsid 45 leedulast, lätlast ja eestlast Balti apelli nime all tuntuks saanud märgukirja ÜRO peasekretärile ja paljude riikide valitsustele. Apellis nõuti Balti riikide okupeerimisele aluse pannud Molotovi-Ribbentropi pakti salaprotokollide avalikustamist ja tühistamist.

Eestist kirjutasid sellele alla neli meest: Mart Niklus, Enn Tarto, Endel Ratas ja Erik Udam.

Kõik nad olid juba varem töö eest vangis istunud ja teadsid hästi, mis neid ees ootab. Aga ometigi jätkasid nad oma näiliselt lootusetut võitlust. Keegi pidi ju vabale maailma ütlema, et ka 40 aastat okupatsiooni pole suutnud sundida raudse eesriide taga kõiki oma saatusega leppima, unustama, alla andma.

Ja siis järsku polnudki see näiliselt lootusetu võitlus enam päris lootusetu. Neli aastat pärast Balti apelli võttis Euroopa Parlament vastu resolutsiooni, milles kutsuti ÜROd üles tunnustama Balti rahvaste õigust enesemääramisele ja iseseisvusele. Ja kümme aastat pärast Balti apelli seisid juba ligi 2 miljonit eestlast, lätlast ja leedulast Balti ketis, nõudes üheskoos vabadust.

Kallid kaasmaalased! Head sõbrad!

Mõelgem täna siin vabadusvõitluse päeva tähistades kõigile neile, kes on meie vabaduse nimel kannatanud ja ohvreid toonud!

Mõelgem neile, kes astusid meelekindlalt vastu endast määratult tugevamale vaenlasele, pidades sama lootusetut võitlust nagu Otto Tiefi valitsus! Ja kes lõpuks ka võitsid, isegi kui nende silmad seda võitu enam ei näinud.

Austagem nende kangelaste mälestust, kaitstes demokraatiat ja vabadust, mille eest nad võitlesid!